

PROSVETA

Glasnik Poverjeništvu UJU v Ljubljani
o kulturnem in prosvetnem gibanju učiteljstva.

Z vstopom v nacionalno državo je postala naša organizacija nositeljica važne kulturne in prosvetne naloge; čimjačje in čimširše bo njeno kulturno in prosvetno delovanje tembolj bo služila narodu in državi. Kulturno in prosvetno delo naj ne bo le sredstvo drugim ciljem temveč naj služi samo svojemu vzvišenemu idealu.

IVAN DIMNIK:

Sinteza delovanja „šolskih odrov“ v Sloveniji v l. 1922

Včasih je dobro, da pogledamo na svoji poti tudi malo nazaj, da zberemo drobce raztresenega stanovskega dela izven šole, da pretehtamo in precenimo to delo in si po teh rezultatih usmerjamo pot naprej.

V javnosti smo že čisto čuli očitke: da učiteljstvo vendar premalo deluje tudi izven šole! In zakaj? Zato ker nismo imeli nikjer zbranih podatkov in ne pregledne statistične slike s katero bi vsaj delno lahko pokazali celotno izvenšolsko delo učiteljstva. Privatnim potom je to tudi težko napraviti! Treba za vztrajnih statističnih delavcev in treba vsaj nekaj pomoči od šolske uprave in malo uradne pomoči tudi, da bi to lahko čimprej storili.

Naš princip je, da naj se vsaj za en decenij koncentriramo tudi učiteljsko izvenšolsko delo v šolskem posloju, da uveljavimo šolo kot splošen prosvetni faktor in si vzgojimo novo generacijo zrelo za širše kulturno-prosvetne cilje naroda ter da vsaj malo splavamo iz predvojnih tozadevnih razmer in utrdimo pozicijo šole v narodu tudi kot širšega prosvetnega faktorja, ne pa zgolj kot učilnico šolske mladine. V mislih imamo sistematično in dobro organizirane javne ljudske knjižnice, šolske knjižnice, predavanja, sklopitvene prireditve, gospodarske in gospodinske tečaje, prireditve na šolskih odrih izključno v šolskem posloju. Vse to naj bi bilo namenjeno šolski in šolodrasli mladini kakor tudi ljudstvu sploh; k upravi naj bi se pritegnila, kjer treba, v prvi vrsti šolodrasla mladina, a vse naj bi bilo faktilčno v rokah učiteljskih zborov in pod iniciativo učiteljstva.

Na tem temelju bi bilo mogoče udeleževati se na izvenšolskem prosvetnem delu vsakemu tovarišu in vsaki tovarišici brez vsakega pred-sodka.

Za danes se hočemo dotakniti samo enega poglavja na tem polju, t. j. delovanja šolskih odrov.

Do pravega razmaha so prišli pri nas šolski odri šele z letom 1922. in od tedaj naprej jih lahko prištejemo k širšemu in sistematičnemu izvenšolskemu prosvetnemu delu našega stanu.

Zal današnja slika še ne bo popolna, ker se nekateri tovariši niso potrudili, da bi poročali o svojih prireditvah, zato naj se oni, ki bodo pogrešali česa v poročilu, sami potrkajo na prsi.

Prireditve v prvem letu.

Vkljub temu, da je bilo leto 1922. takorekoč pričetno delo sistematičnega delovanja šolskih odrov in da nismo prejeli niti vseh poročil o prireditvah, imamo zaznamovati lep uspeh za prvo leto. Javljenih nam je bilo 157 prireditvev na šolskih odrih, kar nam popolnoma zadošča za prvo leto in je lep uspeh posebno če upoštevamo, da se je to število znatno dvignilo v letu 1923., kar bomo videli iz slike, ki jo prinesemo še pozneje v »Uč. Tov.« Zanimivo je, da so gotovi meseci in dnevi, ki se ponavljajo vsako leto, v katerih se vrši istočasno po več prireditvev na šolskih odrih. Tako imamo zaznamovati v letu 1922. v januarju 12 prireditvev, od katerih jih največ pade na Tri kralje; v februarju jih je bilo 17, od teh največ na Svečnico; v marcu jih je bilo 15; v aprilu 13; v maju 17; v juniju 40, od teh 28 na Vidov dan in sklep leta; v juliju 7, samo v mariborski oblasti, kjer je bil tedaj še pouk; avgust in september sta mrtva sezona; v oktobru 2; v novembru 1; v decembru 33, od teh 9 na dan Ujedinjenja, 8 na rojstni dan kralja, 7 za Miklavža in 7 za božičnico. Ti dnevi so nam dobra direktiva za katere prilike nam je treba primernih igr, deklamovank in napevov, ki naj bi izšli v knjižnici »Šolski oder«. Zdi se nam primerno, da ob tej priliki apeliramo na vse delovalne tovariše in tovarišice na polju izpopolnitve šolskega odra, da pošljejo primernih igr, deklamovank in napevov za te prilike ali pa sodelujejo vsaj z nasvetom izbirne primerne in dobre snovi, ki naj se zbere in izda, da ne bo potreba iskati vse okrog, za kar tudi niso vsakomur knjige na razpolago.

Organizacija šolskih odrov.

Organizacija šolskih odrov se je že v prvem letu prav lepo razvila. Uprizoritve so se vršile v 88 različnih krajih, kjer imajo ponekde že stalne zložitve šolske odre v šolskih prostorih, drugje so se vršile predstave na provizoričnih odrih ali pa izven šole. Kraji, iz katerih smo prejeli poročila o prireditvah so razvidni iz opombe¹ spo-

¹ I. Kraji delovanja šolskega odra: 1. Vurberg pri Ptuj, 2. Litija, 3. St. Jurij ob Juž. žel., 4. Pristava pri Šmarju, 5. Sv. Trojica, 6. Podolnik

daj. Dasi je gornje število od 800 šol manjše od osmine, vendar je to lep začetni uspeh. Upoštevati pa moramo, da so se v nekaterih krajih vršile tudi prireditve na večih, različnih šolah, tako n. pr. v Ljubljani, v Mariboru, Murski Soboti in tudi drugje. Že v letu 1923. se je organizacija odrov močno dvignila in razširila, kar bomo videli iz statistike, ki jo pričbimo ob priliki. Skrbeti ho treba za to, da dobimo tudi tehniških navodil in pripomočkov za odre, čemur naj bi služil en zvezek knjižnice »Šolski oder«. Predvsem bi se moral dobiti dober in čimpraktičnejši in trajnejši načrt zložitvega šolskega odra, katerega skica naj bi se objavila. Enako tudi skice in načrti za razne vrste kulis ter druga tehniška navodila v opisu in skicah. To bi olajšalo marsikomu delo, ki se ga strši lotiti in začeti. V tem oziru bi se bilo naslanjati na izkušnje v praksi in navodila čimširšega kroga sodelujočih tovarišev in tovarišic.

Igrice in prizorčki.

Čez šolske odre je šlo v letu 1922. vsega 184 igrice in prizorčkov. Od teh je bilo 70 igrice in večdejanke, od katerih se je največkrat uprizorila »Kaznovani šaljevec« iz »Otroškega odra« in »Lažniva Milena«. Podroben pregled, katere igre so se uprizorile in kolikrat, nam kaže opomba² spodaj. Vobče je opaziti, da je učitelj-

v Selski dol., 7. Svibno pri Radečah, 8. Babno polje, 9. Ponikva, 10. Ljubno v Sav. dol., 11. Št. Bl. pri Velenju, 12. Mokronog, 13. Stična na Dol., 14. Zlče pri Konjicah, 15. Spitalič, 16. Zibika, 17. Tržišče, 18. Sv. Lovrenc v Slov. gor., 19. Sv. Miklavž pri Ormožu, 20. Šmartno pod Šmarno goro, 21. Šostanj, 22. Vel. Lašče, 23. Dol. Bistrica v Prekmurju, 24. Velesovo, 25. Nova cerkev, 26. Sv. Marjeta ob Pesnici, 27. Turnišče v Prekmurju, 28. Predvor, 29. Selnica ob Dravi, 30. Tezno, 31. Trebnje, 32. Dragatuš, 33. Ribnica na Dol., 34. Šmarje pod Ljubljano, 35. Kapela pri Brežicah, 36. Melinc v Prekmurju, 37. Višnja gora, 38. Vojnik, 39. Rogaska Slatina, 40. Hrastrnik, 41. Črnomelj, 42. Barje — Ljubljana, 43. Sv. Duh na Ostrem vrhu, 44. Kovor pri Trzinu, 45. Murska Sobotica, 46. Slovenjgradec, 47. Sv. Pavel pri Preboldu, 48. Studenci pri Mariboru, 49. Jesenice, 50. Toplice pri Zagorju, 51. Vransko, 52. St. Janž na Dol., 53. Preserje pri Ljubljani, 54. Dobrna pri Celju, 55. Bukovčica, 56. Maribor, 57. Pobrežje pri Mariboru, 58. Dol. Lendava, 59. Rovte pri Logatcu, 60. Ljubljana, 61. Loka pri Zid. m., 62. Dob. pri Domžalah, 63. Ljutomer, 64. Leskovec pri Krškem, 65. Ribno pri Bledu, 66. Muta, 67. Kobilje v Prekmurju, 68. Cerknica, 69. Hrastrnik, 70. Moravče, 71. Boštanj ob Savi, 72. St. Peter pri Novem m., 73. Hotiza v Prekmurju, 74. Kostrivnica pri Rog. Slat., 75. Poljskava zg., 76. Gor. Logatec, 77. Poljskava sp., 78. Šmartno na Pohorju, 79. Sv. Duh na Ostrem vrhu, 80. Tržič, 81. Hajdina pri Ptuj, 82. St. Vid pri Grobelnem, 83. Sv. Trojica v Slov. gor., 84. Borovnica, 85. Griže v Savin. dol., 86. Rogatec, 87. Krško, 88. Brezovica.

² Uprizorjene igre: 1. Lepa naša domovina; 2. Pogumni Tonček, pravilica v 5 dej. s petjem (8 X, zelo dobra ocena); 3. Božiček, otr. igra; 4. Kaznovani šaljevec, 1. del iz »Otr. odra« (12 X); 5. Šivilja Klara, 3. del s petjem v 11 in palčkov (8 X); 6. Razvalna življenja; 7. Sneguljčica, igra v 5 dej. (11 X); 8. Lažniva Milena, 2. del (9 X); 9. Tončkine sanje; 10. Domovina; 11. Na prejš. s petjem; 12. Predice, dram., pesem s plesom v nar. nošah (2 X); 13. Mladi vojaki, dram., 14. Kralj Matjaž, spis Marica, Pesem o kralju Matjažu zložil R. Krnaršič, za vilo balet Iv. Lindič; 15. Hanice pot v nebesa; 16. Darežljivi otroci, 1. del (5 X); 17. Dve teti, 2. del; 18. Pri gospodi, šaloigra (2 X); 19. Jeza nad petelinom, za dekleta; 20. Trilje tički, za fante; 21. Kakršen gospod tak sluga, šaloigra; 22. Janko in Metka (2 X); 23. Škratelj (4 X); 24. Lastni želji prosta pot ali kovač hoče biti, kmečka 3. del; 25. Kosi: Slava rokodelstvu, spevoigra; 26. Kosi: Hojka — božično drevo, nastop; 27. Na izletu, igra s petjem (2 X); 28. Čista vest, igra s petjem (8 X); 29. Palčki, dram. baika s petjem v 3 dej. (2 X); 30. Kralj Matjaž, dram. priz. (Vel. Lašče) (2 X); 31. Teta iz Amerike, 2. del (7 X); 32. Zapravilivec; 33. Za domovino (Zvonček 1921) (3 X); 34. Zaviti darovi; 35. Mir ljudem na zemlji; 36. Ribičič: Kraljestvo palčkov (4 X); 37. Lepota slepi, iz Otr. od.; 38. Jagode, 1. del (3 X); 39. Vedeževalka; 40. Iz raznih stanov, šaliva igra; 41. Seme iz Ribnice Urban; 42. Prstan, 2. del (2 X); 43. Potovanje v deveto deželo, 3. del; 44. Lojzka, 4. del; 45. Narodne noše; 46. Otroška liubezen, 3. del; 47. Če sreča govore; 48. Finžgar: Ptičji kralj, 2. del; 49. Deklica s tamburico, 3. del; 50. Razbiti vrč; 51. Utva — Adamič: Osvobojenje, spevoigra, še nenatisnjena; 52. Letni čas, spevoigra; 53. Grošle-va: Kraljica Marija; 54. J. Pec: Potovanje po domovini, spevoigra; 55. Krotoček — imnaček (2 X); 56. Materin blagoslov, 3. del s petjem; 57. Zape-ljivec; 58. Bratska liubezen; 59. Na razpotju; 60. Rokodelci; 61. Poštenost se je izkazala; 62. Mli-nar in nlegova hči; 63. Sirota, 3. del; 64. Božični sen nedolžnega otroka, 1. del; 65. Človeški pokle iz Otr. odr.; 66. Ujednjenje, igrokaz (2 X); 67. Dr. Lah: Miklavžev večer; 68. Kosi: Štirje letni čas, spevoigra v 5 dej.; 69. Gaspari: Matjaževi hajduki, program: 1. del (neosvob. brati); 70. Finž-gar: Iz Novega Roda.

stvo uprizarjalo že natisnjene igre, ki so mu bile na razpolago potom »Otroškega odra« iz založbe »Učiteljske tiskarne«, potem »Zvončka« in igre, ki so izšle v privatnih založbah. Rokopisne igre so se malo ponavljale, kar je obsedi umevno, ker niso bile vsem na razpolago in ni bilo centrale, ki bi jih zbirala, pomnoževala v rokopisu in izposojevala. In četudi bi že eksistirala, bi morala ta centrala prej te rokopisne igre dobro oceniti, ker za nekatere rokopisne igre bi bilo iz umetniškega, estetskega in dramskega ozira boljše, da se niso nikdar uprizorile. Boljši dober prevod, kakor slab original! Vsekakor nam pa dejstvo, da je učiteljstvo posegalo po izdanih igr, kaže, da je čimbolj pospešiti in pomnožiti knjižnico »Šolski oder«, da bo čimveč izbere in to v smislu programatičnega predgovora, ki je napisan na čelu 1. zvezka »Šolskega odra«. Rokopisne igre bi bilo seveda potreba najprej oceniti, če odgovarjajo občin načelom. Tako odobrene naj bi se šele rokopisno razmnožile in proti odškodnini stroškov za pomnožitev izposojevalo prvi čas v rokopisu za uprizaritev. O uspehu novih igr na odru bi morali dobiti dobra poročila. Dobiti bi bilo treba vestne in objektivne poročevalce, ki bi poročali o efektu in tehniški izvedbi igre na manjših odrih ter o nedostatkih. Šele tako odobrene nove rokopisne igre naj bi šle v tisk in naj bi izšle v knjižnici »Šolski oder«. Seveda je s tem računati na nestrpnost avtorjev, ki upravičeno težko čakajo na svoj zaslužni honorar, in ki s svojimi urgentnimi zahtevajo, da bi se za odgovarjanje poverilo skoro posebnega tajnika. To so težave prvega začetka!

Gospodarska podlaga prosvetne organizacije.

Sedaj pa še par besedi o tantjemah.

Centrala, ki ima organizirati in regulirati prosvetno delo je »narodno-prosvetni odsek« Pov. UJU. Največja hiba tega odseka je morda ta, da mu v organizacijskem proračunu ni predvidenih nobenih sredstev, na podlagi katerih bi lahko uspešno deloval. V to svrhu pa novi poslovnik za odseke predvideva poseben »narodno-prosvetni sklad«, v katerega naj bi se stekali posebni prihodi, ki bi se uporabljali izključno v ta namen.

Potrebe take centrale ne more nihče tajiti; da pa ta centrala brez sredstev ne more izhajati, je jasno.

Niti knjižnica »Šolski oder« ne bi mogla pričeti izhajati, da ni priskočila Pov. UJU na pomoč Učiteljska tiskarna, ki je prevzela založništvo in s tem dala na razpolago potreben kapital in prevzela riziko, ki ga organizacija ne zmore. Tudi vprašanja honorarja avtorjem organizacija sama ne bi mogla rešiti, ker ni v organizacijskem proračunu predvidenih nobenih kreditov. Pač pa si je Pov. UJU pridržalo izdajateljstvo knjižnice, da s tem čuva sklep pokrajinske skupščine v Ptuj in da varuje interes dobre izbire in organizacije založbe v knjižnici »Šolski oder« t. j. igr, ki naj izidejo v zbirki ter da s tem ohrani svojim članom pravico sodoščevanja z ozirom na smer te knjižnice. Gotovo lahko organizacija boljše organizira izdajo kakor gospodarsko podjetje, posebno če ona preyzame tudi odgovornost za izdajo pred čimširšim krogom.

S prenosom založništva »Šolskega odra« na tiskarno se pa organizacija še ni razbremenila za nadaljna sredstva, ki so ji potrebna za prosvetni pokret.

Če hočemo dobro organizirati gori omenjeno centralo, bo treba še mnogo žrtev in tudi sredstev. Odprto je še vprašanje za sredstva, ki bi bila potrebna za pomnoževanje in organiziranje razpečavanja rokopisnih igr; za dobre recenzorje, ki bi izvršili prvi pregled doposlanih novih igr; za urednika, ki bi organiziral vso izdajo; za prepisovanje in pomnoževanje napevov in glasbe; za pošne stroške za rokopise in drugo ter seje narodno-prosvetnega odseka.

Kredit za to predvideva v novem poslovniku »narodno-prosvetni sklad« z izrednimi prihodi.

Avtorji odstopijo za to pravice uprizarjanja Pov. UJU, da se tantjeme stekajo v korist »narodno-prosvetnega sklada« in se bo s pomočjo istega gradila naša izvenšolska prosvetna organizacija. Organizacija se je pa pogodila tudi z Učiteljsko tiskarno, da ji v korist »narodno-prosvetnega sklada« odstopi procentualni znesek priblika od razprodanih izvodov knjižnice »Šolski oder«. Zato zahteva organizacija, da si vsak uprizaritelj igr iz zbirke »Šolski oder« izposluje pravico uprizaritve pri Pov. UJU, ki isto dovoljuje pod pogojem, da se za prvo uprizaritev, a konto čistega dobička uprizaritve, naroči pri Učiteljski knjižnici toliko izvodov knjižic kolikor je vlog in še dve (za režiserja in šepetalca), za ponovitev all če se že knjižice ima, pa 5% od čistega do-

bička od uprizaritve, v korist »narodno-prosvetnega sklada«, katera vsota se ima poslati na naslov Pov. UJU v Ljubljani, z označbo »za prosvetni sklad« — kot tantjeme.

Da bo knjižnica »Šolski oder« lahko izdala čimprej in čimveč zvezkov, se morajo založeni zvezki v čimvečji množini prej razprodati, predno se založe nova dela in je od tega odvisno čimčešče izhajanje novih zvezkov. Cena zvezkom je tako nizka in bagatelna in raditega oprema čim-enostavnejša, ker se je s tem hotela omogočiti temlažja nabava knjižic. Rokopisno razmnoževanje vlog je zabranjeno.

Prizorčki, dvo in večgovori in spevi.

Posebno hvaležni za razvedrilo in za raznobarnost sporeda so prizorčki, dvo in večgovori, dvo in večspevi, dobri šaljivi prizorčki itd. Takih je bilo javljenih v poročilih 24, ki so navedeni v opombi. Tudi za to stran odra bo morala skrbeti knjižnica »Šolski oder«. Dasi so nam javljeni naslovi teh prizorčkov, bi tovariši in tovarišice zelo olajšali delo izdajateljstvu ako bi Pov. UJU doposlali tudi celotno besedilo in morebiti posebne nasvete za uprizaritev. Te bi potem Pov. UJU (nar.-prosvetni odsek) uredilo in izdalo. Treba bo misliti tudi na novo uglasbitev in izdajo prizorčkov za razne prilike s spremljevanjem raznih instrumentov in na zbirko že uglasbenih.

Pesmi — deklamovanke.

Isto je tudi glede pesmi — deklamovank, ki se stavijo na spored prireditvev. Teh je bilo javljenih 53. A kakor mnogo manjših prizorčkov ni bilo omenjenih v poročilih, tako vsi poročevalci tudi niso naštevati vseh pesmi, ki so se deklamovale. Vsekakor bo treba zbrati tudi vsaj en zvezek dobrih deklamovank in bi pri tem tovarišice in tovariši lahko mnogo pomagali in sodelovali pri izbiri da bi Pov. UJU (nar.-prosv. odseku) poslali rokopise pesmi (četudi prepise dobrih in primernih pesmi), ki bi jih potem odsek uredil in izdal. Deklamovanke, ki so prešle naše šolske odre, so razvidne iz opombe³. Glede deklamovank posebno opozarjamo na izvrstno strokovnjaško razpravo gledališkega ravnatelja Skrbniška v 40, 43—45 šte. »Učit. Tovariša« v listku l. 1922. pod naslovom »Čitanje in deklamacije v šoli«, ki je tudi zelo primerna z ozirom na deklamovanke na šolskih odrih.

Pevske točke.

Posebno živahnost sporeda pri prireditvah tvorijo pevske točke. Zelo pestro sliko pesmi, ki so se odpele na naših odrih nam kaže seznam, ki

³ Prizorčki in mali nastopi: 1. Cícičan poslušaj očeto v uro (2 X); 2. Mali Jugosloven (4 X); 3. Moja piška; 4. Cícičan in čebela (3 X); 5. Zupančič: Razgovor (5 X, je potreben komentar); 6. Pripovedka o nosku (4 X); 7. V šoli pred ponkom; 8. Martin Kopač pride v vas (2 X); 9. Mala učiteljica pri palčkih poljančkih; 10. Narodna noša, dvogovor (2 X); 11. Korist domačih živali; 12. Jugana, vila najmlajša, odlomek iz dram. vizije; 13. Zupančič: Zabe; 14. Cícičan je zaspal; 15. Oj punčka ta; 16. Domovina, s petjem in telovadbo; 17. Slepec, petje in telovadba; 18. Razni stanov, prizor; 19. Adamič: Dudeldajčki, žen. dvošpev; 20. Zupančič: Sirota, razgovor s petjem; 21. Cícičan; 22. Medved: Vino ali voda?; 23. Mladi dedek, dvogovor; 24. Oba junaka, dvo-govor.

⁴ Pesmi deklamovanke: 1. Odprti srce, odprti roke; 2. Kralju Petru — Osvoboditelju; 3. Soči; 4. Vapaj —; 5. Begunec; 6. Kmetički hiši; 7. Pozdrabljeni; 8. Malaj in Malan; 9. Pozdrav; 10. T. Gaspari: Naša pesem; 11. Kraljevič Marko; 12. Gangl: Kaj me briga; 13. Tam v deveto goro; 14. Mati; 15. Godec; 16. Cegnar: Grantčar; 17. Još jedna želja; 18. Slovenska zemlja; 19. Anka Ciganka; 20. Jaz bodem kmet; 21. Žalostni mišek; 22. Domovina; 23. Utva: Kolkje je zvezdic; 24. Kette: Tončkove sanje; 25. Zupančič: Divji mož; 26. Zupančič: Hudčič in kvartopirci; 27. Življenje in praznik; 28. Tinček pobalniček; 29. Raca in račka; 30. Jerajeva: Tri punčke; 31. Štukelj: Vidov dan; 32. Veseli pastir; 33. Bratje v koljo stopimo; 34. Molitev; 35. Leban: Jugoslovenki; 36. Gregorčič: Znamenje; 37. Zaostali ptič; 38. Povest o skratu; 39. Otrokov domoljubje; 40. Černež: Bogdanček Jugoslavček; 41. Na izletu; 42. Gregorčič: Siro-mak; 43. Življenje ni praznik; 44. Askerc: Sveti-nia; 45. Majster: Na straži; 46. S. Jenko: Molitev; 47. Stritar: Mojemu narodu; 48. Jugoslavija; 49. Gruđen: Tržaškim bratom; 50. Jov. Jovanovič: Uči djeda svog unuka; 51. Abstinenca; 52. Božič-na; 53. Sraka, šaljiva pesem.

ga navajamo spodaj pod točko⁶. Dasi niti polovična poročevalca ni naševala v svojih poročilih vseh pevskih točk navedemo lahko 72 pesmi, ki so se odpele na odrih v l. 1922. in to eno do četveroglasno, s spremljevanjem harmonija, glasovirja, v nekaterih krajih celo orkestra, nastopali so solisti in pevski zbori šolarjev. Tudi v tem oziru bo treba misliti na posebno zbirko, ki bi bila namenjena šolskemu odru in bi bilo v njej izbere za vse prilike, kjer razpolagajo z malimi sredstvi, da zole samo petje brez spremljevanja do kraja, kjer razpolagajo z orkestrom. Tudi takih spevoiger, ki bi se dale prilagoditi vsem prilikam bi potrebovali v večji izbiri.

Izredne točke sporedov.

Kot posebnosti, ki so se stavile na spored raznih prireditev moramo še omenjati: O Božiču se je prizigalo hkrati s prireditvijo božično drevesce. — Posebno priljubljeno so bile ob prireditvah žive slike. V tem oziru bi bilo potreba tudi primernih navodil in opisov alegoričnih slik za razne prilike. Dobro bi bilo ako bi prinašal tudi fotografirane posnetke takih slik »Zvonček« in bi se tako olajšalo delo. Opazili smo, da se je posebno troje živih slik priljubilo našim odrom, t. i.: Slovenec-Srb-Hrvat, molitev za slovenski rod, in morje plaka, katerih nekatere so se združile s petjem. — Med odmorom so ponekje peli pevski zbori šolodrasle mladine ali odraslih, igral je učiteljski (šolski) salonski orkester itd. — Nekje so stavili na dnevni red vmes tudi telovadne nastope prostih vaj, ponekje s palicami, ponekje združene s petjem. — V nekaterih krajih so združili prireditve z razstavo risb in ročnih del, ponekje so jih združili s tombolo, ki je nesla mnogo dobička. — Priljubljeni so bili razni nagovori: govor voditelja; nagovori učencev ali učenek n. pr. o neodrešeni domovini, Srb in dom, prolog »Naš največji dan« itd.; celo kratka predavanja: o telesni vzgoji, šola in dom itd. so se vmes prirejale. — Običajni so bili tudi Miklavževi večeri z nastopom Miklavža s spremstvom, za katero priliko imamo v zbirki že zbrane posebne igre od priznanega kulturnega in prosvetnega delavca in katerih glasbene točke prinaša zadnji Zvonček, uglasbene od našega skladatelja tov. F. Juvanca. — Ponekje so se posluževali za spremljevanje tudi ceter, gosli in kitare. — Posebno važnost se je poudarjalo pri igrah, njih pomen za obmejne kraje.

Namen prireditev.

Poleg moralnega so imele prireditve tudi materialni namen in čisti dobiček je bil pri večini prireditev humanitaren in dobrodelen. Od 71 slučajev, kjer je namen v poročilih omenjen se je porabil čisti dobiček: v 22 slučajih za knjige in potrebščine revnim šolarjem, v 11 slučajih za šolsko knjižnico, v drugih slučajih pa za revno rusko deco, za božičnico, za šolski oder, Jugoslov. Matico, Ciril Metod. Družbo, Kolo Jug. Sester, Gosposvetski Zvon, obleko otr., Učiteljski konvikt, šolsko kuhinjo, javno šolsko ljudsko knjižnico, za kulise pri šol. odru, učila, novo šolsko zastavo, orodje šolske delavnice in Dečji Dom kraljice Marije.

Čisti dobiček.

Čistega dobička je bilo pri 30 prireditvah, v kolikor slučajih ga omenjajo poročila, 65.327 kron. Najmanjša vsota znaša 100 kron in največja 10.000 kron.

Učitelji — prosv. delavci.

Morda ni oportuno če smo pod točko⁶ v

⁶ Pevske točke: 1. Poglejte, čudo se godi; 2. Božična; 3. Slovenec sem; 4. Lepa naša domovina; 5. Kak prijetno je na večer; 6. Na Gorenjskem je letno; 7. Čaj so tiste stezice; 8. V hribih se dela dan, 3 gl.; 9. Sarafan; 10. Bledi mesec; 11. Vasovalec; 12. Slovenka sem; 13. Ali ni zemljica krasna; 14. Prišla je miška; 15. Oj le šumi gozd zeleni; 16. Iz bratskog zagrljaja; 17. Sinček piše; 18. Zima; 19. Na ledu; 20. Predice; 21. Gor čez jezero, s harmonijem; 22. Planinarica, 4-glasno s harmonijem; 23. Kuharica; 24. Mladi vojaki; 25. Bože pravde; 26. Ovam ovamo (Zvonček); 27. Slavija se širi; 28. Kdor ima srce; 29. Naša stara pravda; 30. Naprej; 31. Triglav; 32. Venček narodnih pesmi; 33. Sokolska koračnica; 34. Izidor; 35. Bog je vstvaril zemljo; 36. Adamič; 37. Dudeljački; 37. Trobentari; 38. Volga; 39. Uspavanka; 40. Samo tako; 41. Sem šel po dolinici, 4-gl.; 42. Foeister; 42. Hribar; Božji volok, 4 gl.; 43. Ciganska sirota, solo petje; 44. Biljana, makedonska narodna; 45. Višnjičica; 46. Volarič; Slovenski mladenkam; 47. Adamič; Vesela pesem; 48. Adamič; V goru; 49. Mak; 50. Rado ide Srb in vojnik; 51. Tko je srce u te dirne; 52. Kje dom je moj (Schaup); 53. Na tujih tleh; 54. Dober večer; 55. Na goro; 56. Telovadska; 57. Tiček; 58. Račice; 59. Petelin in putke; 60. V šolo; 61. Kje so tiste tičke moje; 62. Krasen pogled, zbor na ta nežen svet; 63. Ah zvonilo; 64. Beseda sladka domovina (Fleisch); 65. O moj preljubi dragi dom; 66. Slovenski svet ti si krasan; 67. Slovenec tvola zemlja je zdrava; 68. Bodi zdrava, domovina; 69. Kondov; Stari guslar, z orkestrom; 70. Kosi; Molitev za Slovenski rod; 71. Jugoslovenska mati; 72. Otrokovno domoljubje; 73. Prišla je miška.

Učitelji — prosvet. delavci: Mušičeva, Gorčanova, Erja Vohič, Ciril Vohič, Ivo Pečnik, Ana Grudnikova, Ahačičeva, Vantič, Goršek, M. Bezlajeva, Kržič, Blazinšek, Pinterič, Vidic, Zupanek, Kosančeva, Burdijan, Judičeva, Trinašič, J. Mihelčič, Likar, M. Bezlaj, M. Perošek, Kugličeva, Glinšek, Glinškova, Sekirnik, Predan, Lundo, Keršetova, Štubelj, Ličar, Prelogova, Čuček, Vrečkova, Šerbec, Dularjeva, Roš, Pečar, Rajner, Wittenbachova, Prestarjeva, Groharjeva, Vl. Rolec, Schein, Košenina, Klanjšek, Runovec, Štefančič, Sestan, Somrakova, Rupnik, Petrovec, Herbst, Hiti, Zacherl, Žagarjeva, Pleveljeva.

opombi navedli one tovariše in tovaršice, ki so si stekli v prvem letu mnogo zaslug na polju delovanja šolskih odrov. Očitno se nam je, da je v poročilih šolskih odrov preveč samohvale in da se priziga preveč kadila osebnemu kultu, vendar bi se upali trdit, da to za prvo leto ne velja.

Poročila o prireditvah

Ob tej priliki še par pripomb glede poročil o prireditvah šolskih odrov. Temeljni princip vseh poročil naj bi bil ta, da morajo biti poročila čimkrajša in s čimtočnejšimi podatki. Poročila v Učiteljskem Tovarišu naj služijo v prvi vrsti statistični in informativni svrhi učiteljstva v pomoč za enake prireditve. Kakor smo iz predstojee razprave videli bi bili najvažnejši podatki sledeči: Kraj uprizoritve, ali na lastnem odru v šoli ali izven nje in kje, dan uprizoritve, avtor in naslov uprizoritvenih iger, prizorov itd., pevске točke, pesmi — deklamovanke in avtor, ki so se prednašale, vsota čistega dobička in namen v katerem se je uporabila, druge posebnosti glede spremljevanja itd., morda o prikladnosti iger par besedi. — Važno bi bilo tudi poročanje med dopisi v druge liste, ki so lokalno med ljudstvom razširjeni. Ti bi se moralo angažirati dopisnika izven učiteljskih vrst. Ti dopisi bi se morali tudi ozirati na omenjanje obiska, ker se s tem da vspodbudo drugim ljudem, omenjati bi bilo nastope otrok, ki so imeli glavne vloge in ki so se posebno odlikovali, ter darovalce prostovoljnih prispevkov, ki si jih je treba pri blagajni z ozirom na preplačila sproti notirati. — Tretja važna poročila bi se nam zdela o prireditvah poročila s strani otrok samih v mladinski list »Zvonček«. To bi bil najboljši kriterij za založene igre in uprizoritve z ozirom na otroško dušo in psiho. Bila bi to tudi dobra vspodbuda za ostale učence. »Zvonček« naj bi prinašal tudi slike slikovitih prizorov in živih slik. Izvedba poročanja s strani otrok ne bi bila težka, če bi učiteljstvo dalo o uprizoritvi pisati prosti spis in bi se poslal listu, oni opis, ki ga večina otrok pripozna za najboljšega. Urednik »Zvončka« se je že izrekel, da bi bil dragevolje pripravljen prevzeti v list take dopise.

Pomen prireditev.

Nihče ne more tajiti, da so prireditve na šolskih odrih velikega vzgojnega pomena in da bi se dala ta vzgojna vrednost še močno dvigniti. Literarno, umetniško, kulturno, estetsko, moralno, v vseh ozirih je to izborna vzgojna sredstvo ne le za otroke, temveč ravno potom otrok in bese-de ki pride iz otroških ust, srca in duše tudi za odrasle. Tendence iger in posameznih točk jim daje moralno vrednost, posamezni prizori in celota estetsko, deklamacije literarno, petje in glasba umetniško in čustveno.

Statistika za leto 1923.

Vse to nam je pokazala predstojee razprava o delovanju odrov v letu 1922, še v večji meri pa upam da se bo videlo to ko zberem statistične podatke o delovanju v letu 1923 in ko sestavim tozadevno poročilo, ki nam bo pokazalo lep napredek v vseh točkah takoj v naslednjem letu.

Naše narodno prosvetno delo.

Šolski odri in pevski zbori.

—po Dne 1. decembra so prvič nastopili naši malčki na Kalu. Proizvajala se je alegorična igra »Naša domovina«. Zlasti ganljiv je bil prizor koroških Slovencev in Slovenk, kakor tudi po Italijanu zaslužjenih bratov in sester. Marsikomu je zalesketala solza v očesu. Še dolgo bo ostal med ljudstvom spomin na ta dan.

—po Cirkovce. Na praznik ujedine-nja je šolska mladina s sodelovanjem domačih odraslih igralcev uprizorila na šolskem odru »Oporoko kralja Matjaža«. Veličastne votline, kralj Matjaž in Alenčica (v kostumih mariborskega dramatičnega društva), kraljeva oporoka, mladim junakom, prisega pred spomenikom Petra I. Osvoboditelja, navdušen nastop posameznih mladih igralcev, vse je učinkovalo s čudovito milino, ljubeznijo in vero v lastno moč. Dne 8. decembra smo igro ponovili.

—po Šola v Laporju je priredila dne 23. decembra 1923. »Božičnico« s petjem, deklamovanjem, enodejanko »Čista vest«, živo sliko s petjem »Sarafan« ter skromnim obdarovanjem šolske dece. — Šolsko vodstvo.

—po Šola v Srednji Bistrici v Prekmurju je proslavila 5. obletnico ujedine-nja na dan 1. decembra v šolski sobi pred bogato okrašeno kraljevsko sliko s petjem, deklamacijo, igrokazom in slavnostnim govorom. Proslave se je udeležila i šolska mladina iz Dolnje Bistrice. Na-

Cvirn, Vrežec, Kogelnik, Womer, Runovec, Malovrh, Groznik, Hofbauer, Tončeva, Gradšarjeva, Celnarjeva, Kovačič, Sabati, Fabič, Koprivc, B. Tomažič, Vrane, Družovič, Bertonec, Kernc, Pečjak, Pogine, Bizjakova, Pogačnik, Zagažen, Španger, Petričeva, Šentjurc, Vrečkova, Mandeljeva, Zemljanova V. Deržaj, Dularjeva, Vaupota, Kratkovič, Gaspari, Košeninjeva, Tratar, Po-točnik A.

vzoči so bili tudi starši, kojim se je vsa prireditev izredno dopadla.

—po Št. Jurij ob južni žel. Učenci deške in dekliške šole v Št. Juriju so uprizorili povodom rojstnega dne Njega Veličanstva dne 17. decembra v šolski telovadnici ljubko otroško igro »V deveti deželi« in prizor »Ob zibelki našega prestolonaslednika«. Med odmorom je igral domači učiteljski orkester več komadov ter so zapeli učenci za to slavje primerne pesmice. — Na splošno željo se je predstava ponovila v nedeljo 23. decembra za odrasle. Moralni in gmotni uspeh te prireditve je prav lep.

—po Zalog pri Ljubljani. V nedeljo, 2. decembra t. l. se je vršila pod vodstvom učiteljice g. G. Drašček šolska predstava »Miklavžev večer in Tončkove sanje« (»Zvonček« iz leta 1916.). Mladi igralci so izvrstno rešili svoje vloge. Pred igro so deklamovali učenci in učence živo in temperamentno iz vseh razredov in celo mali 3¹/₂letni Stojko je pogumno povedal »Deček in vrabec«. Med odmorom in ob pričetku so zapeli pod vodstvom učitelja M. Kregelja učenci dvo-glasno več pesmi. Šolsko sobo je napolnilo nad 100 gledalcev, katerim je bila prireditev zelo všeč. V gmotnem oziru je dala prireditev toliko, da je nato v sredo popoldne »Miklavž« obdaroval v šoli nad 100 otrok s štručkami, svinčniki in sadjem.

Šolske ljudske knjižnice.

—pk NA HUMU PRI ORMOŽU snuje javno šolsko ljudsko knjižnico DAVORIN TRSTENJAKOVO nadučitelj Anton Porekar. Knjižnica naj ohrani lokalni spomin na slavnega pedagoga, ki je na tej šoli sprejemal prve nauke. Tovariši Hrvti smo naklonijo spominsko ploščo z reliefom. Da pa ne zaostanemo za njimi mitovariši Slovenci, kajti pedagog Trstenjak je naš rojak, se obrača snovatelj, ki daruje sam večje število knjig, do celokupnega slovenskega učiteljstva, da daruje po svoji moči primerne knjige ter tako tudi od naše strani počasti in utrdi njega vreden spomin. Knjige naj se dopošiljajo šolskemu vodstvu na Humu pri Ormožu. Tovariši, spomnite se kmalu našega velikega pedagoga, da bomo lahko ob odkritju spominske plošče že knjižnico otvorili. Imena darovalcev priobčimo v Učit. Tovarišu.

—pk Ustanavljanje knjižnic in čitalnic s strani ministrstva prosvete. Ministrstvo prosvete je otvorilo narodne javne knjižnice in čitalnice v selih: Dragušci, Jovanju, N. Acibegovcu, Mihajlovcu, Trubarovu, Zupči in Novem Selu.

Gospodarski tečaji.

—pg Kmetijsko nadaljevalni pouk. Obrtno-nadaljevalne šole so deloma zopet oživljene. kmetijsko-nadaljevalne pa še spijo. Mogoče zato, ker so preveč teoretične. Zato bi bilo priporočati sledeče: Kdor ima voljo, naj začne s kratkimi tečaji, kjer se vrše najaktualnejša kmetijska predavanja. Ravno tako se lahko vršijo tečaji za dekleta, kjer se predava o gospodinjstvih predmetih in poleg tega naj se vršijo tudi praktične vaje v kuharstvu. Pri kuharstvu naj bi bil princip, kako iz samih kmetijskih pridelkov napraviti okusno in tečno hrano. Takih tečajev je bilo več in se še vrše. Uspehi so naravnost odlični. Oba tečaja, moški in ženski, naj bosta prirojena krajevnim razmeram primerno, in to glede na gospodarske razmere in pa na čas, s katerim razpolagajo fantje in dekleta. V kolikor mi je sedaj znano, so za zimske tečaje najprimernejše izrabljali večerni čas od 6.—8. in pa nedelje popoldne. Ob delavnikih so navadno šolske sobe še toliko tople, da se lahko zdrži v njih, za nedeljo se pa drva tudi že dobe. Za tistih par litrov petroleja naberejo udeleženci sami med seboj, ali pa ga plačajo naklonjeni krajni šolski sveti ali pa občine. K predavanjem se lahko pritegnejo kmetijski strokovnjaki, za kar se službeno obrnemo na oddelek za kmetijstvo v Ljubljani. Kaj pa z nagrado? No, tudi za to je skrbjeno. Oddelek za kmetijstvo prav rad pomaga. Dobro bi bilo, da pridejo taki tečaji v razgovor pri okrajnih učiteljskih društvih. Načrte za take tečaje pa objavimo prihodnjič.

B. R.

Naša kulturna organizacija.

Predavanja in poročila pri društvih.

—s Savinjsko učiteljsko društvo, 3. oktobra 1923 na Gomiljskem. Od — članov, navzočih 27.

O pokrajinski skupščini in kongresu UJU, poročal predsednik.

—s Ljubljansko učit. dr., 8. 12. 1923 v realki. Od — članov, navzočih —.

O kulturnem proučevanju našega naroda, predaval univ. prof. dr. Radoj-čič.

—s Učiteljsko društvo za Maribor in bližnje okolice, 5. decembra 1923 v Mariboru. Od — članov, navzočih —?

O materinski ljubezni pri Cankarju, predaval prof. dr. Lj. Pivko.

Šolska ljudska predavanja.

—sm Knjige Slovenske Šolske Maticе so izšle in se prično razpošiljati v najkrajšem času, in sicer: 1. Pedagoški zbornik za leto 1923., 2. Vales: Učna snov iz mineralogije in geologije in 3. Pivko-Schaup: Telovadba II. stroke, II. snopič. Stroški so pa zaradi obsega narasli, da se mora naročino zvišati na 30 Din, o čemur bomo poročali prihodnjič.

Ferijalni Savez učiteljstva.

—f Vsem učiteljem P. F. S.! Mnogi tajniki še niso poslali števila ferijalcev(1k) itd. Te ponovno prosim, da store svojo fer. dolžnost. — Ne pozabite pri zborovanjih na P. S. in »Fer. sklad! — F. M.

Iz učiteljskih književnih založb.

Nove knjige in druge publikacije.

—kpl Dr. Veber: Etika. Učit. tisk. Cena 120 Din.
—kpl Dr. Bezjak - Pribil: Pedagogika. Vzgojeslovje s temeljnimi nauki o ukoslovju. Vezano 56 Din. Učit. tiskarna.
—kpl Iv. Belle: Sadjarstvo. Učit. tisk. Vezano: 85 Din.
—kpl Ilka Waschtetova: Mejaši. Učit. tisk. Vez. 25 Din.
—kpl Šolski oder. 1. zvezek. Korban: Povodni mož. F. L.: Božične pravljice. Cena 5 Din. Napravi posebej 2 Din. Učit. tisk.
—kpl Narodne pravljice iz Prekmurja. Založništvo: Učiteljski Dom v Mariboru. Trdo vez. 15 Din, mehko vez. 10 Din.
—kpl Zvonček, ilustrirani list za mladino. Izhaja mesečno. Celoletna naročnina 30 Din. Učit. tiskarna.

Pregled.

k V založbi Učiteljske tiskarne v Ljubljani je v zadnjem času izšlo znatno število prav lepih del katerih avtorji pripadajo učiteljskemu stanu. V tem oziru moramo reči, da založništvo podpira v prvi vrsti kulturne in literarne delavce učit. stanu. Da se omejujejo njene izdaje v prvi vrsti na dela ki zadevajo šolstvo, prosveto in mladinsko literaturo, je skoro obojni umevno. Rekord je dosegla Učiteljska tiskarna v svojem založništvu z izdajo »Etike«, dela univerzitetnega profesorja dr. Vebra, ki ni samo največje delo, ki je izšlo v lastni založbi temveč je tudi prvovrstno znanstveno delo. Drugo, enako važno delo je »Vzgojeslovje s temeljnimi nauki o ukoslovju«, ki nam predstavlja dobro sistematično učno in potrebno knjigo za učiteljska in učiteljsko sploh. Avtorja pripadata obo učiteljskemu stanu ter sta ji priznana pedagoga dr. J. Bezjak in K. Pribil. S »Sadjarstvom«, delom ravnateljke kmetijske šole v Št. Jurju ob juž. žel. Iv. Belle je dala Učiteljska tiskarna učiteljskemu stanu potrebno in dobro pripomočno knjigo za pouk in navodilo ljudstvu v sadjarstvu, s katerim se v obliki meri bavi učiteljstvo na deželi. Biser za našo mladinsko literaturo so »Mejaši«, delo strokovne učiteljice g. Ilke Waštetove, ki je izšlo kot božično darilce mladini za leto 1923. Knjiga je velikega vzgojnega pomena za mladino, ker ji je snov zajeta iz junaštev naših pradedov v naši zgodovini. Važno delo za povzdigo prosvete čimširši mas našega naroda je storila Učiteljska tiskarna s tem, da je prevzela založništvo novo ustanovljene knjižnice »Šolski oder«. O pomenu istega je dovolj govoreno na uvodnem mestu. Dosedaj je izšel 1. zvezek v katerem je originalno delo nadučitelja Jos. Korbana: »Povodni mož«, in prevod od nadučitelja F. L.: »Božična pravljica«, v vezani besedi. V tisku je pa že drugi zvezek, ki bo prinesel pravilno pripovedko s plesom in petjem v 3 dejanjih »Čudežne gosle«, originalno delo učitelja Ernesta Tirana. — Navedli smo samo nekaj kulturnih in literarnih del naše domače založbe, v bodoče hočemo nadaljevati z razpravo in seznanom naših stanovskih kulturnih in literarnih delavcev ter del, ki so izšla in izidejo v založbi Učit. tiskarne in so duhovno delo našega stanu.

—k V založbi Učiteljskega doma v Mariboru so izšle »Narodne pravljice iz Prekmurja«, delo nadučitelja »Kopolskega« in učitelja Kontlerja. Čisti dobiček je namenjen za zidanje Učiteljskega doma v Mariboru.

—k Naši mladinski listi. Z mladinskimi listi vzgojimo in privadimo že mladino na zasledovanje in čitanje listov v poznejši dobi ter tudi na čitanje knjig. Pred vojno smo imeli v domači založbi svoj list za šolodraslo mladino »Našo bodočnost« in tudi družinski list za starše »Domače ognjišče«. Danes imamo v domači založbi list za sokolski naraščaj »Sokolčica«, ki je namenjen telesni vzgoji mladine in s tem naroda in leposlovnih mladinskih list »Zvonček«, ki ga ureja naš ugodni tov. višji šolski nadzornik E. Gangl. »Zvonček« se bo v letošnjem letu prenovil, dobil bo novo obleko in zasigurate so mu lepe ilustracije, pa tudi vsebinsko se bo lahko povzpela na višek, ker mu je Učiteljska tiskarna dala možnost, da bodo odsej avtorji lahko primerno honorirani. Tako se bo lahko bolj izbiralo. Ker polagamo z »Zvončkom« prvi temelj našemu poznejšemu kulturnemu in prosvetnemu delu gledajo, da ga dobe v roke in ga bodo čitali tudi oni otroci v šoli, ki ga dosedaj niso čitali.